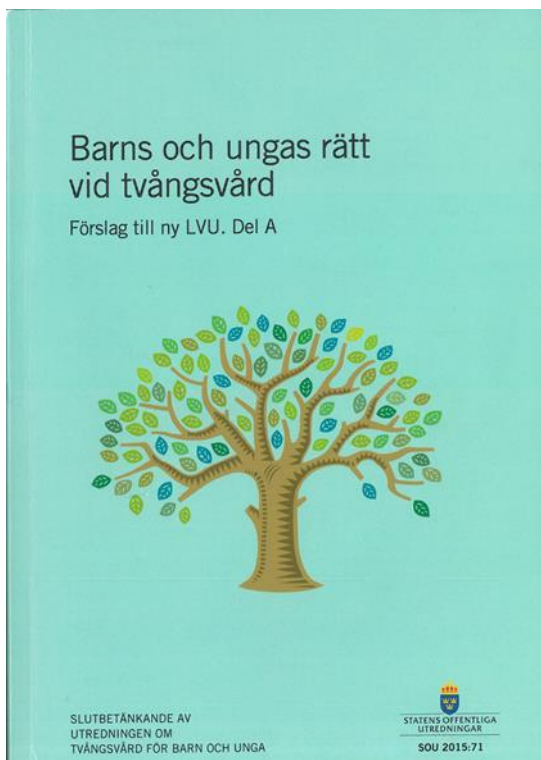

Samhällets Styvbarns remissvar på utredningen ”Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU” (SOU 2015:71).

Inledning

Den nuvarande LVU, lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga, tillkom 1990. Även om lagen tidigare har utretts, så är det först nu som en utredning föreslår stora förändringar i lagen. Utredningen om LVU tillsattes av regeringen genom ett [kommittédirektiv 12 juni 2012](#) (Dir. 2012:79). Som särskild utredare tillsattes Håkan Ceder.

Utredaren skulle, enligt direktivet, bl.a.

- göra en övergripande översyn av bestämmelserna om tvångsvård av barn och unga enligt LVU,
- se över vissa frågor som berör både LVU och Socialtjänstlagen, t.ex. om kraven på familjehems- och jourhemsföräldrars lämplighet bör skärpas samt analysera om privata konsulentstödda verksamheter i vissa fall bör vara tillståndspliktiga,
- göra en översyn av bestämmelserna som reglerar Statens institutionsstyrelses verksamhet vid de särskilda ungdomshemmen, bl.a. de särskilda befogenheterna,
- se över tillämpningen av förebyggande insatser enligt LVU,
- analysera hur sådan samverkan som sker mellan olika myndigheter och andra relevanta aktörer i samband med att barn tvångsvårdas enligt LVU

kan förbättras,

- analysera gränsdragningen mellan familjehem och hem för vård eller boende (HVB) och lämna förslag till hur kraven på dessa verksamheter bör utformas för att ge förutsättningar för en god och säker vård.

Utredningen fick sedan ett [tilläggsdirektiv den 12 juni 2014](#) (Dir. 2014:87), som bl.a. innehöll att utredaren också skulle granska ”hur långsiktighet och stabilitet i större utsträckning kan säkerställas för barn som är eller bedöms bli långvarigt placerade”.

Utredningen skulle också analysera ”orsakerna till att vårdnadsöverflyttningar och adoptioner används i relativt liten utsträckning”.

[Utredningen kom med ett delbetänkande 2014](#). Detta har Samhällets Styvbarn tidigare [lämnat synpunkter på](#) (pdf).

Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande till barnminister Åsa Regnér den 26 juni 2015. [Presskonferensen i samband med överlämnandet](#) finns att se på regeringens webbplats.

Slutbetänkandet är på 1240 sidor och gick på remiss till olika samhällsinstitutioner och föreningar.

[Slutbetänkandet finns på regeringens webbplats](#), och det har följande kapitelrubriker.

1. Författningsförslag [alltså de nya lagtexterna]
2. Utredningens uppdrag och arbete [alltså hur utredningen har arbetat]
3. Barnrättsperspektivets grunder
4. En ny LVU – inledande överväganden och förslag
5. Barns och ungas rätt till skydd och god vård.
6. Öppna insatser utan samtycke
7. Förutsättningar för tvångsvård utanför det egna hemmet
- 8: Omedelbart omhändertagande
- 9: Socialnämndens utredning och planering av vården
- 10: Den rättsliga processen
11. Placering enligt SoL utan vårdnadshavarens samtycke
- 12: Föräldrarnas rättsliga ställning och behov av stöd
13. Tryggheten för långsiktigt placerade barn
14. Ansvar och befogenheter under vårdens genomförande
15. Samverkan om hälsa och utbildning
16. Vårdinnehåll av god kvalitet – med fokus på HVB
17. Verksamheten vid särskilda ungdomshem
18. Utslussning och stöd efter avslutad placering
19. Styrning med kunskap och systematisk uppföljning
20. Konsekvenser av förslagen
21. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den 27 november inlämnade Samhällets Styvbarn sitt remissvar, som finns nedan.

Stockholm 2015-11-27

Dnr S2015/04694/FST

Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny LVU. (SOU 2015:71)

Remissvar från Riksförbundet för Samhällets Styvbarn

Sammanfattning: Riksförbundet för Samhällets Styvbarn anser att utredningen är välkommen eftersom den tydligt sätter barnets perspektiv i centrum. Vi tillstyrker i allmänhet utredningens bedömningar och förslag, men med vissa understrykningar och reservationer som följer nedan.

Samhällets Styvbarn tillstyrker, utan särskilda kommentarer, förslagen i följande kapitel: 6, 8, 10, 11, 12, 14, 16, 19, 21. Vad gäller övriga kapitel har vi följande kommentarer, understrykningar och reservationer.

Kap. 4. En ny LVU – inledande överväganden och förslag

Det har länge behövts en ny LVU. Samhällets Styvbarn tillstyrker utredningens förslag (4.5.2.) om en ny mer överskådlig och pedagogisk LVU som utgår från barn som rättighetsbärare.

Vi tillstyrker också förslaget (4.5.4.) att staten ska bidra till kommunernas implementering av den nya lagen. Utan statligt stöd befarar vi att kommunerna inte klarar att vara likvärdiga i vården av barn och unga.

Kap. 5. Barns och ungas rätt till skydd och god vård.

Samhällets Styvbarn tillstyrker genomgående förslagen i detta kapitel.

Vi instämmer starkt i utredningens bedömning (5.8.6), att regeringen ska låta utreda inrättandet av en regional barnombudsfunktion som placerade kan vända sig till när deras rättigheter kränks.

Kap. 7. Förutsättningar för tvångsvård utanför det egna hemmet

Samhällets Styvbarn tillstyrker förslagen i detta kapitel med följande kommentarer.

Samhällets Styvbarn instämmer i utredningens bedömning (7.11.2), att miljörekvisiten för tvångsvård utanför det egna hemmet lämnas oförändrade. Samtidigt vill vi understryka det som utredningen förutsätter (s. 337), att det behövs uppdaterade allmänna råd från Socialstyrelsen för den nya lagens tillämpning.

Samhällets Styvbarn instämmer i förslaget (7.11.3), att beteenderekvisitet ”annat socialt nedbrytande beteende” ska modifieras till ”annat i sig självt socialt nedbrytande beteende”. Idag kan barn och unga med sociala och psykiatriska beteendefaktorer hamna mellan lagarna (SoL, LVU, LSS, LPT) och riskera att bli utan adekvat vård och därmed få sin situation förvärrad. Det behövs en möjlighet att tvångsvårda även om barnet eller den unge inte behöver akut vård enligt LPT. Vi vill dock understryka att LVU-placering i dessa fall inte får reduceras till placering på vilket som helst HVB-hem. Barnet eller den unge måste tillförsäkras adekvat vård och stöd med kompetent personal med kunskaper om bl.a. neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Kap. 9: Socialnämndens utredning och planering av vården

Samhällets Styvbarn tillstyrker samtliga förslag i detta kapitel, men vill understryka följande.

Samhällsplacerade barn ska inte ha sämre hälsa eller skolgång än andra barn. Vi instämmer därför i förslaget (9.16.3) att Socialstyrelsen får i uppdrag att stärka det tvärprofessionella arbetet kring placering av barn och unga, så att alla intressenter, hälso- och sjukvården, tandvården, förskolan och skolan, samarbetar kring detta.

Kap. 13. Tryggheten för långsiktigt placerade barn

Det är viktigt att de barn som länge vistats i ett familjehem och rotat sig där kan känna trygghet. Samhällets Styvbarn instämmer därför i de flesta av de konkreta förslagen, men vill framföra följande angående några bedömningar och förslag i utredningen.

Utredningen föreslår (13.18.3), att vårdplan ska revideras senast när barnet varit placerat två år, och särskilt avse barnets långsiktiga boende, och därefter revideras vid behov. Vi anser att formuleringen ”vid behov” kan öppna för att barnets långsiktiga placering i princip blir oåterkalllig efter tvåårsrevideringen. Vi vill därför ha ytterligare en tidsangivelse, t.ex. fyra år, innan formuleringen ”vid behov” blir aktuell.

Utredningen föreslår (13.18.8), att skälen för vårdnadsöverflyttning ska förtydligas. Vi instämmer i utredningens konkreta förslag på denna punkt, och vill särskilt understryka att man väger in ”familjehemsföräldrarnas inställning till och förmåga att tillgodose barnets behov av kontakt med föräldrar och andra närstående”.

Utredningen föreslår (13.18.9), att regeringen ska ta initiativ till en översyn av om förvaltningsdomstolar, istället för allmän domstol (tingsrätt), på socialnämndens begäran ska pröva vissa mål om vårdnadsöverflyttning. Den nuvarande ordningen, där allmän domstol, prövar begäran i vissa fall, har ifrågasatts av socialtjänster, som upplever sig ha svårt att få gehör hos allmän domstol. Samhällets Styvbarn motsätter sig inte en översyn av handläggningen av mål om vårdnadsöverflyttning, men anser att det finns ett demokratiskt värde i att allmän domstol fortsatt ska pröva vissa mål om vårdnadsöverflyttning. Socialtjänsterna måste istället gentemot allmän

domstol bli bättre på att presentera det upplevda behovet av vårdnadsöverflyttning utifrån ett barnperspektiv.

Utredningen bedömer (13.18.10), att adoption bör uppmärksammas av socialtjänst i vissa fall, med inriktning på samförståndslösningar. Samhällets Styvbarn har inget emot detta, om det är frivilligt från de biologiska föräldrarnas sida. Det finns, som utredningen kort säger, en formell möjlighet att de nya vårdnadshavarna efter en vårdnadsöverflyttning kan samtycka i de biologiska föräldrarnas ställe. Men tidigare utredningar av detta (LVU-utredningen 2000:77, Adoptionsutredningen 2008:61, kap 9:4) har sagt nej till att denna möjlighet ska användas, eftersom det, som LVU-utredningen 2000 uttryckte det (s. 142), skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet och bryta en lång demokratisk och juridisk tradition i vårt land.

Kap. 15. Samverkan om hälsa och utbildning

Samhällets Styvbarn anser att de samhällsvårdade barnens hälsa och utbildning är en av de viktigaste barnfrågorna idag. Samhällsplacerade barn har märkbart lägre skolresultat än andra barn, trots likartade kognitiva förutsättningar. Medan 78-80 procent av alla barn har ett fullständigt grundskolebetyg, så har bara 57 procent av de samhällsplacerade barnen det. Medan ca 70 procent av alla barn får fullständigt gymnasiebetyg, så är det bara 28 procent av de samhällsplacerade barnen som får det. Dessa siffror för samhällsplacerade barn har presenterats av Socialstyrelsen i deras öppna jämförelser i år. Dessa siffror avser samhällsplacerade barn som är födda i Sverige; för utlandsfödda är siffrorna ännu lägre. För Samhällets Styvbarn visar detta på en strukturell diskriminering av samhällsplacerade barn i dagens samhälle.

Samhällsplacerade barn har också påtagligt sämre fysisk och psykisk hälsa, och gruppen har stora överrisker vad gäller självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Vi stöder de förslag som finns i utredningen om överenskommelser, samverkan och samarbetsavtal mellan intressenter i dessa frågor. Vi understryker det viktiga i förslaget (15.8.2), att organisationer som företräder de samhällsplacerade och deras närstående bör ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i dessa överenskommelser.

Utredningen framhåller som sin bedömning (15.8.4), att det behövs fortsatt stöd för att stärka skolresultaten för placerade barn och unga och att regeringen ska överväga behovet av fortsatt stöd. Behovet av omfattande insatser är dock redan uppenbart, så vi skulle velat se skarpare formuleringar. De låga skolresultaten för samhällsplacerade barn är en strukturell diskriminering i vårt land. Det behövs omfattande åtgärder för att komma tillrätta med detta. Vi vill se att

- SkolFam blir en nationell angelägenhet och inte, som nu, en angelägenhet för endast vissa kommuner.
- Regeringen tillsätter en statlig offentlig utredning som tar ett helhetsgrepp på samhällsplacerade barn skolgång, från förskolan till högskolan.

Kap. 17. Verksamheten vid särskilda ungdomshem

Samhällets Styvbarn tillstyrker samtliga förslag i detta kapitel. Vi ser förslagen som steg i rätt riktning, även om förslaget (17.6.14) angående avskiljning inte når ända fram. Utredningens

förslag innebär emellertid en radikal minskning av tiden för avskiljning och ökar rättssäkerheten kring avskiljning. Vi tillstyrker, men vill påtala att avskiljning ska användas med urskiljning och helst inte alls. Vi instämmer i att målet måste vara att avskiljning avskaffas.

Kap. 18. Utslussning och stöd efter avslutad placering

Detta kapitel tar upp behovet av stöd och hjälp efter placeringens upphörande, något som Samhällets Styvbarn länge har krävt. Vi instämmer i utredningens bedömningar och förslag i detta kapitel, med tillägg av följande synpunkter.

Utredningen föreslår (18.7.3), att stödet och hjälpen ska inriktas på frågor om ekonomi, boende, studier eller arbete. Detta är mycket viktigt, men ytterligare en aspekt bör uppmärksammas. Samhällsplacerade tenderar att tidigt bli föräldrar, speciellt i de fall de har bristande skolutbildning eller låga skolresultat. Detta ökar risken för att deras barn i sin tur ska bli föremål för samhällsvård. För att bryta detta sociala arv bör stödet och hjälpen efter placeringen också omfatta åtgärder för föräldrastöd åt dem som tidigt blir föräldrar.

Nödvärdigt för den samhällsplacerade är också utvecklingen av en god självkänsla och självförtroende, samt förtroende för att samhället lyssnar på deras röster. Vi vill därför särskilt understryka den bedömning utredningen gör (18.7.5), att Arvsfonden bör göra en särskild satsning på stöd till nuvarande och tidigare samhällsplacerades självorganisering i föreningar och andra former.

Kap. 20. Konsekvenser av förslagen

Samhällets Styvbarn instämmer i utredningens bedömning av den nya LVU:s konsekvenser för barn och unga, bl.a. att barnrättsperspektivet stärks. Vi har inga synpunkter på de övriga konsekvensbeskrivningarna.

Remissvaret är utformat av fil.dr Benny Jacobsson, ledamot av förbundsstyrelsen, och Caroline Bexius, kommunikator på riksförbundet. Utredningen har diskuterats av förbundsstyrelsen för Riksförbundet för Samhällets Styvbarn, som ställer sig bakom remissvaret.

Stockholm 27 november 2015

Per Asp

förbundsordförande